

Μιλώντας στα παιδιά

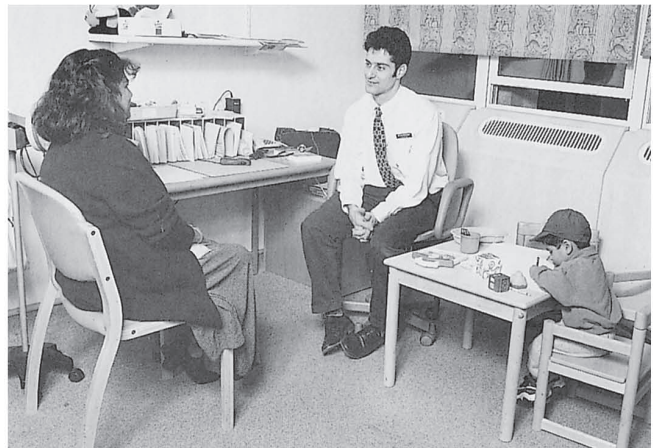
Τα νεογέννητα έχουν την ικανότητα τους να μιλάνε με τα μάτια. Η επικοινωνία εξελίσσεται από ακατάληπτους ήχους σε χειρονομίες και τελικά σε λέξεις. Ο ενήλικας αποσπά αυτές τις αντιδράσεις από το υγιές παιδί με τον λόγο ή με τα κατάλληλα παιχνίδια. Αποτυχία στην ανταπόκριση μπορεί να παρέχει σημαντικά στοιχεία για την ύπαρξη μιας καθυστέρησης στην ανάπτυξη ή κάποιου ελλείμματος στις αισθήσεις. Μια γρήγορη απάντηση μπορεί να βοηθήσει στη διάκριση μεταξύ ενός παιδιού με ένα ασήμαντο πρόβλημα το οποίο είναι κουρασμένο και ενός παιδιού με μια σοβαρή ασθένεια όπως η σηψαιμία. Παρότι μπορεί να είναι δεδομένες οι οδηγίες για την προσέγγιση των παιδιών, το φυσιολογικό εύρος μπορεί κανείς να το μάθει μόνο επιχειρώντας να επικοινωνήσει με το κάθε παιδί.

Στο εξεταστικό δωμάτιο

Καθώς η μητέρα δίνει το ιστορικό το παιδί ακούει και θα παρακολουθεί ακόμη και αν φαίνεται απασχολημένο με το παιχνίδι του. Αν ο γιατρός έχει δημιουργήσει μια καλή σχέση με τη μητέρα τότε και το παιδί είναι πιο εύκολο να προσεγγισθεί.

Ένα μικρό τραπέζι και μια καρέκλα είναι απαραίτητα στη μια πλευρά του γραφείου του γιατρού και παιχνίδια κατάλληλα για κάθε ηλικιακή ομάδα θα πρέπει να είναι διασκορπισμένα πάνω στο τραπεζάκι, στο πάτωμα και στα παρακείμενα ράφια. Το φυσιολογικό νήπιο συνήθως τρέχει προς το τραπέζι και παίζει. Παραμένει ήσυχο και καθώς ο γιατρός παίρνει το ιστορικό μπορεί επίσης να παρακολουθεί την ανάπτυξη του παιχνιδιού του παιδιού, την ιδιοσυγκρασία του, την εξάρτησή του από τη μητέρα του και τη σχέση μεταξύ των γονέων και του παιδιού. Όταν το παιδί παίζει ευχαριστημένο ο γιατρός μπορεί να κάνει μια βόλτα και να ξεκινήσει μια κουβέντα για τα παιχνίδια τα οποία διάλεξε. Ακόμη και αν ο γιατρός έχει καλή γνώση των επιπέδων επικοινωνίας και ανάπτυξης η μητέρα θα επιδείξει η ίδια τις ικανότητες του παιδιού μιλώντας του. Παρακολουθώντας πρώτα τη μητέρα, ο γιατρός μπορεί να εντοπίσει τη μέθοδο και τον τύπο επικοινωνίας στο κατάλληλο επίπεδο. Τα μάτια του παιδιού και του γιατρού θα πρέπει να βρίσκονται στο ίδιο οριζόντιο επίπεδο, γι' αυτό ο γιατρός μπορεί να χρειαστεί να καθίσει στο πάτωμα, να γονατίσει ή να καθίσει οκλαδόν. Πρέπει να παραχωρηθεί αρκετός χρόνος στο παιδί να ανταποκριθεί, ιδιαίτερα σε αυτά τα οποία δεν μπορούν να μιλήσουν.

Κάνοντας ερωτήσεις στο παιδί

Το μεγαλύτερο παιδί μπορεί να επιλέξει να καθίσει δίπλα στον γιατρό και μπορεί να παροτρυνθεί να δώσει το ιστορικό. Οι πρώτες λέξεις καθορίζουν την επιτυχία της συνέντευξης. Η ερώτηση «Σε ποιο σημείο πονάει η κοιλιά σου, Γιάννη;» θα ακολουθηθεί από σιωπή. Ερωτήσεις οι οποίες μπορεί να ξεκινήσουν μια συζήτηση περιλαμβάνουν: «Ποιο πρόγραμμα της τηλεόρασης προτιμάς;» «Ηλθατε στο ιατρείο με το αυτοκίνητο ή το λεωφορείο;» «Τι έφαγες για πρωινό;» Μπορεί να είναι απαραίτητο να γίνει σαφές στη μητέρα ότι ο γιατρός επιθυμεί να ακούσει τι ακριβώς θέλει να πει το ίδιο το παιδί. Η μητέρα μπορεί να παρεμβάλει απαντήσεις γιατί αυτή μπορεί να δώσει πιο ακριβές ιστορικό, θέλει να αποτρέψει την κριτική, είναι υπερπροστατευτική ή θέλει να απαλλάξει τον γιατρό από καθυστερήσεις. Το παιδί και οι γονείς πρέπει να βρίσκονται μαζί αρχικά και μετά ξεχωριστά. Παιδιά τα οποία δεν μιλάνε ελεύθερα παρουσία των γονέων τους είναι απίθανο να μιλήσουν πιο ανοιχτά όταν χωριστούν από αυτούς κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης.

Θα πρέπει να απευθυνόμαστε στο παιδί με το μικρό του όνομα ή το υποκοριστικό. Μερικές φορές βοηθά να το κολακέψουμε λιγάκι, για παράδειγμα να θαυμάσουμε το φόρεμα ενός κοριτσιού ή να πούμε ότι ένα νήπιο μεγαλώνει. Ένα «αυθάδικο» χαμόγελο ως απάντηση στην ερώτηση αν ένα αγόρι μαλώνει με την αδελφή του, δείχνει ότι είμαστε στο σωστό μήκος κύματος. Για παιδιά τα οποία ακόμη δεν μιλάνε μπορεί να είναι δυνατόν να παίξουμε ένα απλό παιχνίδι βάζοντας αντικείμενα μέσα σε ένα κουτί και βγάζοντάς τα έξω ή κάνοντας μουντζούρες σε ένα χαρτί εναλλάξ με το παιδί. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται απλές λέξεις τις οποίες το παιδί καταλαβαίνει. Αν όμως ένας γιατρός χρησιμοποιήσει μια μωρουδίστικη λέξη όταν το παιδί την ξέρει ως κανονική λέξη τότε θα νομίσει ότι ο γιατρός τού φέρεται ως μωρό και υποτιμά τις ικανότητές του.

Καθησυχάζοντας τις μητέρες και τα παιδιά

Οποιαδήποτε και αν είναι η ηλικία, το να μιλά κανείς στο παιδί κατά τη διάρκεια της εξέτασης παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα. Αν ο γιατρός πει, «Ωραία, καλά πάμε» αφού ακροαστεί την καρδιά για αρκετή ώρα αυτό καθησυχάζει τη μητέρα. Το να πούμε στο παιδί, «Είσαι πολύ καλός/καλή σήμερα» ή «Έχεις μεγαλώσει πολύ» συχνά κρατά το παιδί ακίνητο κατά τη διάρκεια της ωτοσκόπησης ή της ψηλάφησης της κοιλίας. Ακόμη και αν το παιδί δεν καταλαβαίνει τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις, ο τόνος της φωνής του εξεταστή μπορεί να το καθησυχάσει και να επιτρέψει μια παρατεταμένη και λεπτομερή εξέταση χωρίς διαμαρτυρίες.

Η επίσκεψη στον γιατρό θα πρέπει να έχει μια ανταμοιβή, γι' αυτό θα πρέπει να είναι διαθέσιμα στο ιατρείο συναρπαστικά βιβλία, παιχνίδια και εξοπλισμός. Στο παρελθόν πολλοί γιατροί χρησιμοποιούσαν γλυκά για να απαλύνουν το ψυχικό τραύμα που προκαλούσε μια επίσκεψη στο χειρουργείο, αλλά πολλές μητέρες τώρα αποδοκιμάζουν γιατρούς οι οποίοι αγνοούν τις συστάσεις των οδοντιάτρων. Ένα γλυκό στο στόμα του παιδιού κατά τη διάρκεια της εξέτασης της στοματοφαρυγγικής κοιλότητας μπορεί να είναι πολύ επικίνδυνο. Μια αίθουσα αναμονής και ένα εξεταστικό δωμάτιο κατάλληλα εξοπλισμένα αποτελούν ένα κίνητρο για να επιστρέψει το παιδί.

Τα τρομερά δίχρονα

Claire Sturge

Η περίοδος μεταξύ των δύο και τριών ετών μπορεί να απογοητεύσει τους γονείς. Μέχρι τότε οι λέξεις «άτακτος», «σκανταλιάρης» και «διαβολάκος» είχαν έναν χαρακτήρα χαϊδευτικό. Στα δύο χρόνια οι όροι αυτοί περιγράφουν πια με ακρίβεια: η συμπεριφορά του παιδιού φαίνεται ότι είναι σχεδιασμένη για να πετύχει το μέγιστο άγχος.

Ανεξαρτησία έναντι εξάρτησης

Περίπου στην ηλικία των 2 χρόνων τα παιδιά ανακαλύπτουν ότι μπορούν να ελέγχουν ότι συμβαίνει γύρω τους όταν αρχίζουν να μιλούν και μπορούν να αποφασίσουν πότε θα έχουν ούρηση ή κένωση. Αναπτύσσεται μια σύγκρουση μεταξύ της επιθυμίας τους να εξασκήσουν την ανεξαρτησία τους και της επιθυμίας τους να υποχωρήσουν προς ένα παλαιότερο στάδιο εξάρτησης. Η ανεξαρτησία μπορεί να εκφραστεί με ξέσπασμα οργής, αλλά η αυξανόμενη ανεξαρτησία συνοδεύεται επίσης από ένα αίσθημα ανασφάλειας, το οποίο μπορεί να εκφραστεί ως φοβία και υπερβολική εξάρτηση από το λίκνισμα ή από αντικείμενα τα οποία αντιπροσωπεύουν την ασφάλεια – για παράδειγμα μια κουβέρτα. Η σύγκρουση μεταξύ ανεξαρτησίας και ασφάλειας αναγνωρίζεται από υποτροπές στον έλεγχο των σφιγκτήρων και από προβλήματα διατροφής και λόγου.

Στην ηλικία των 2 ετών ξεκινάει η συμβολική σκέψη αλλά είναι επικεντρωμένη στον εαυτό του παιδιού. Το υψηλό επίπεδο αντίληψης συνδυασμένης με την ομιλία και η έλλειψη ενδιαφέροντος για τις ανάγκες των άλλων μπορεί να κάνει τους γονείς να πιστέψουν ότι το παιδί τους θέλει να τους κάνει κακό. Μια μητέρα μπορεί να προσπαθεί να ντύσει ένα δίχρονο γρήγορα για να μην καθυστερήσουν σε κάποιο ραντεβού, αλλά αυτό αντιμετωπίζει την όλη διαδικασία σαν παιχνίδι, τρέχει και κρύβεται και δεν καταλαβαίνει γιατί η μητέρα του χάνει την υπομονή της. Τέτοια επεισόδια καταδεικνύουν επίσης την ανικανότητα του νηπίου να αντιληφθεί οποιαδήποτε συμπεριφορά από την οπτική γωνία κάποιου άλλου. Μια βίαιη έκρηξη οργής, ακόμη και όταν αυτό κλωτσήσει ή δαγκώσει τη μητέρα του, σχετίζεται με το τι μπορεί να πετύχει το παιδί με αυτήν την πράξη και δεν οφείλεται σε επιθυμία του παιδιού να προκαλέσει πόνο.

Σε αυτήν την ηλικία υπάρχει επίσης μικρή αίσθηση του χρόνου και αν η μητέρα απουσιάσει για μερικά λεπτά για να επισκεφτεί ένα γειτονικό σπίτι, το παιδί μπορεί να φοβηθεί, ότι το έχουν εγκαταλείψει για πάντα.

Επιδράσεις στους γονείς

Το άλλο μισό της εικόνας του τρομερού δίχρονου είναι οι απογοητευμένοι γονείς και ιδιαίτερα η μητέρα. Οι γονείς συχνά αισθάνονται ότι δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα και νιώθουν κατάθλιψη ή άγχος. Οι οικογένειές τους, οι φίλοι και οι σύζυγοι μπορεί να τους υποστηρίξουν, αλλά η ζωή σε διαμερίσματα πολυώροφου κτιρίου, μπορεί να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα. Το ποσοστό παραπομπών στους οικογενειακούς γιατρούς για τα νήπια 2-3 ετών είναι υψηλότερο από οποιανδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων. Οι επισκέψεις φαινομενικά αφορούν συνήθως βήχα και κρυολογήματα, αλλά ο πραγματικός λόγος μπορεί να είναι ότι η μητέρα αδυνατεί να αντεπεξέλθει πλήρως. Ακριβής διάγνωση και σωστές συμβουλές σε αυτό το σημείο μπορεί να αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα της προληπτικής φροντίδας του παιδιού. Επίσης τα δύο χρόνια είναι μια συνηθισμένη ηλικιακή διαφορά μεταξύ παιδιών, έτσι η μητέρα μπορεί να είναι έγκυος ή να έχει μόλις αποκτήσει και άλλο παιδί. Το νήπιο μπορεί να δείχνει απέχθεια, μερικές φορές πολύ έντονη, προς το καινούργιο παιδάκι και οι γονείς αισθάνονται πληγωμένοι από αυτήν την αντιπάθεια. Αυτά τα αρνητικά αισθήματα μπορεί να επιταχύνουν ή να επιτείνουν οποιοδήποτε από τα προβλήματα, τα οποία παρουσιάζονται σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα και η απογοήτευση των γονέων μπορεί να οδηγήσει σε συναισθήματα ενοχής ή αμφιβολίας για την ανατροφή του παιδιού τους. Αυτές οι αντιδράσεις μπορεί να ενισχύσουν τα αισθήματα σύγχυσης του παιδιού και να επιδεινώσουν τα προβλήματα.

Παρέμβαση

Κάθε μωρό γεννιέται με διαφορετικό ταμπεραμέντο και παρότι οι γονείς μπορεί να είναι γενετικά υπεύθυνοι δεν μπορούν να κάνουν κάτι για να το αλλάξουν. Τα παιδιά διαφέρουν στη διάθεσή τους, στην αντίδρασή τους στην απογοήτευση, στην προσαρμοστικότητα τους. Διαφέρουν επίσης στα μεσοδιαστήματα μεταξύ ουρήσεων και κενώσεων, αλλά και στις ανάγκες τους για ύπνο και φαγητό. Το «ευκολότερο» παιδί όσον αφορά τον χαρακτήρα, είναι το παιδί που δεν είναι πολύ κυκλοθυμικό, που δεν απογοητεύεται εύκολα, δεν είναι ιδιαίτερα δραστήριο και προσαρμόζεται εύκολα. Ένα τέτοιο παιδί μπορεί να μην παρουσιάσει ιδιαίτερα προβλήματα στα δύο του χρόνια. Το αντίθετο περιγράφεται ένα «δυσκόλο» παιδί. Εάν αυτή η διαφορά εξηγηθεί στους γονείς τότε μπορεί να τους βοηθήσει να κατανοήσουν το παιδί τους, να τους απαλλάξει από τις ενοχές τους και να τους δώσει τη δυνατότητα να χειριστούν το παιδί καλύτερα.

Η παρέμβαση είναι αποτελεσματική, μόνον εάν οι γονείς μπορούν να δουν το πρόβλημα του παιδιού στη σωστή του προοπτική και ασχολούνται περισσότερο με τη λύση του και λιγότερο με τα συναισθήματα, που η συμπεριφορά του παιδιού προκαλεί σε αυτούς. Πολλά από τα προβλήματα των δίχρονων είναι προβλήματα «συνήθειας», για παράδειγμα, προβλήματα ύπνου, τα οποία αναπτύχθηκαν διότι οι γονείς κατά κάποιον τρόπο τα ενίσχυσαν. Παρά τα παράπονα των γονέων για τη συμπεριφορά του παιδιού τους, συχνά είναι αδύνατο και για τους ίδιους να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους. Για παράδειγμα, εάν ένα δίχρονο με συχνές κρίσεις οργής, κάνει τη μητέρα του να αισθάνεται ότι αυτή είναι υπεύθυνη για τη δυστυχία του και αυτή πιστεύει ότι οι κρίσεις αυτές είναι σημάδι ανασφάλειας, δεν θα είναι σταθερή απέναντι στο παιδί και δεν θα ακολουθήσει τις συμβουλές

